

ΤΑΞΗ Α΄

II. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ελληνική προϊστορία

1. Ποια ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά της νεολιθικής εποχής;
2. Ποιοι είναι οι πολιτισμοί που εντοπίζονται στον ελλαδικό χώρο την εποχή του χαλκού;

Οι Αιγαιακοί πολιτισμοί

3. Σε ποιους παράγοντες οφείλεται η διαφοροποίηση ανάμεσα στους αιγαιακούς πολιτισμούς;
4. Σε ποιες περιοχές αναπτύχθηκε ο πολιτισμός του ΒΑ Αιγαίου και ποια ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά του;

Ο κυκλαδικός πολιτισμός

5. Να αναφέρετε τις βιοποριστικές ασχολίες των κυκλαδιτών κατά την 3^η π.Χ. χιλιετία.
6. Πώς εξηγείται η ενασχόληση των κυκλαδιτών με την μεταλλοτεχνία, την κατασκευή μαρμάρινων αγγείων και εργαλείων;
7. Ποια στοιχεία αποδεικνύουν εξελιγμένη κοινωνική οργάνωση και ποιότητα στην καθημερινή ζωή των κυκλαδιτών;
8. Να αιτιολογήσετε την άποψη ότι ο κυκλαδικός πολιτισμός της μέσης εποχής του χαλκού αποτελεί ένα κράμα πολιτισμών.
9. Πότε και με ποιον τρόπο επέρχεται το τέλος του κυκλαδικού πολιτισμού;
10. Να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο. Στη συνέχεια, να αναφερθείτε στην εκδοχή που σας βρίσκει περισσότερο σύμφωνους, αιτιολογώντας την απάντησή σας.

ΠΗΓΗ: [Χρήση & Σημασία των Κυκλαδικών ειδωλίων \(http://evikapa.blogspot.com\)](http://evikapa.blogspot.com)

Για τη χρήση και τη σημασία των κυκλαδικών ειδωλίων έχουν διατυπωθεί πολλές απόψεις. Λίγα ειδώλια βρέθηκαν σε οικισμούς και κανένα σε περιβάλλον που μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιερό. Παράλληλα, είναι γνωστό, ότι η πλειονότητα των κυκλαδικών ειδωλίων προέρχεται από τάφους και νεκροταφεία. Για ποιο λόγο όμως έθαβαν μαζί με τους νεκρούς αντικείμενα σαν και αυτά;

Μια από τις υποθέσεις είναι ότι τα κυκλαδικά ειδώλια είχαν σημασία παρεμφερή με των αιγυπτιακών ειδωλίων ushabtis και προορίζονταν για να ικανοποιούν τις σεξουαλικές επιθυμίες του νεκρού στον άλλο κόσμο. Άλλοτε πάλι τα ειδώλια έχουν ερμηνευτεί ως υποκατάστατα ανθρωποθυσιών ή ως εικόνες σεβαστών προγόνων, ως ψυχοπομποί οδηγοί του νεκρού στον Κάτω κόσμο), ακόμη και ως παιχνίδια για να παίζει με αυτά ο νεκρός. Τις

ερμηνείες αυτές υποστηρίζει και ο Χ. Ντούμας και επισημαίνει μάλιστα ότι «η ανακάλυψη σπασμένων ειδωλίων μέσα σε τάφους οδήγησε στη σκέψη ότι η λειτουργία τους ήταν αποτροπαϊκή», για να διώχνουν, δηλαδή, την κακή τύχη.

Μια άλλη ερμηνεία τα θέλει μορφές της Κυκλαδικής μυθολογίας, παρόμοιες με τους ήρωες και τις νύμφες του ελληνικού πανθέου. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, τα λοξά πέλματα των μορφών προδίδουν στάση χορευτική, ενώ η κάμψη του κεφαλιού προς τα πίσω γίνεται για να δηλωθεί πως η μορφή βρίσκεται σε έκσταση. Έτσι, τα μεν γυναικεία ειδώλια, οι «νύμφες», χορεύουν, τα δε ανδρικά, οι «ήρωες», προσπαθούν με τη μουσική τους να επικαλεστούν τις θείες δυνάμεις.

Περισσότερο όμως, έχει υποστηριχτεί η θεωρία ότι τα ειδώλια εικονίζουν θεότητα. Η αριθμητική υπεροχή των γυναικείων ειδωλίων ως προς τα ανδρικά, οδήγησε στην υπόθεση ότι τα πρώτα αποτελούν απεικονίσεις της Μεγάλης Θεάς ή Θεά της Γονιμότητας. Στη θεωρία αυτή, υπάρχει και μια άλλη υπόθεση, σύμφωνα με την οποία, ο περιορισμένος αριθμός των ειδωλίων σε κατάσταση εγκυμοσύνης σε σύγκριση με τον μεγάλο αριθμό των γυναικείων ειδωλίων, απομακρύνει από την άποψη αυτή και υποστηρίζει ότι πρόκειται για θεά που ταυτίζεται με τον ήλιο.

Σύμφωνα με άλλες απόψεις, τα γυναικεία ειδώλια αποτελούσαν κατά τη διάρκεια της ζωής αντικείμενα φορτισμένα με μαγικές ιδιότητες, τα οποία συνόδευαν τον ιδιοκτήτη τους ως τον τάφο. Ειδικά τα ειδώλια γυναικών σε κατάσταση εγκυμοσύνης ερμηνεύονται ως εξής: επειδή οι κίνδυνοι της εγκυμοσύνης και της γέννας συνόδευαν τη γυναίκα στο μεγαλύτερο τμήμα της ζωής της, ίσως ζητούσε προστασία από τη Θεότητα με την κατασκευή και αφιέρωση ενός ομοιώματος της ως συζύγου και μητέρας, το οποίο θα έπαιρνε μαζί της όταν πέθαινε. Αφού πάντως τα κυκλαδικά ειδώλια έχουν βρεθεί ως τώρα περισσότερο σε τάφους, θα είναι σίγουρη κάποια σύνδεση με το θάνατο. Τα ειδώλια γυναικών σε κατάσταση εγκυμοσύνης είναι πιθανό να απηχούν αυξημένη θνησιμότητα των γυναικών κατά τις δύσκολες αυτές περιόδους της ζωής τους.

Αξιοσημείωτη είναι και η θεωρία του Renfrew, ότι τα ειδώλια χρησίμευαν σε κάποια οικιακή λατρεία στη διάρκεια της ζωής ενός ατόμου και ότι μετά τον ακολουθούσαν στον τάφο. Σύμφωνα με τη θεωρία του, στρέφοντας την προσοχή μας στα ειδώλια του κανονικού τύπου, παρατηρούμε ότι αν και έχουν βρεθεί μερικά ακέραια σε τάφους, αρκετές φορές βρίσκονται σε αποσπασματική κατάσταση (μόνο το κεφάλι ή ένα τμήμα του σώματος) και άλλες φορές πάλι έχουν επισκευαστεί. Η γενική εικόνα των φθορών και των επισκευών υποδηλώνει ότι τα ειδώλια είχαν σημαντική διάρκεια ζωής πριν ενταφιαστούν. Μάλιστα, ενισχύει τη θεωρία του για οικιακή χρήση, αναφέροντας τα ευρήματα δύο ανασκαμμένων οικισμών, της Φυλακωπής και της Αγίας Ειρήνης. Τα ευρήματα αυτά, θα πρέπει να χρησιμοποιήθηκαν και να καταστράφηκαν στη διάρκεια της Πρωτοκυκλαδικής οίκησης στις δύο αυτές θέσεις. Και όπως και ο ίδιος αναφέρει «δεδομένου ότι δεν βρέθηκαν ίχνη εργαστηρίου ούτε και συγκέντρωση ειδωλίων τέτοια που να υποδηλώνει την ύπαρξη ιερού, είναι απλούστερο να τα θεωρήσουμε ως αντικείμενα με διαδεδομένη χρήση σε ολόκληρο τον οικισμό». Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να τα φανταστούμε να χρησιμοποιούνται σε μικρά οικιακά «ερά», έτσι όπως και σήμερα βλέπουμε σε κάθε σπίτι μια φορητή εικόνα σε μια γωνιά και ένα καντήλι αναμμένο μπροστά της.

Η έλλειψη γραπτών πηγών (που θα μας έδιναν ίσως πληροφορίες για τη δημόσια και ιδιωτική ζωή, την πίστη και τις δοξασίες, τα ήθη και τα έθιμα των Κυκλαδιδών), εμποδίζει την επιβεβαίωση κάποιας από αυτές τις θεωρίες, με αποτέλεσμα να παραμένουν απλές υποθέσεις.